

Рецензия

от доц. д-р Георги Метев Петков

департамент Музика, Нов български университет - София, професионално
направление 8.3 Музикално и танцово изкуство

на докторска дисертация

на

Либури Жуполи

за присъждане на образователната и научна степен „доктор” по
професионално направление 8.3. *Музикално и танцово изкуство*,

Нови области на изследване върху инструменталните музикални изобретения: ефектът им върху музикалната композиция в XXI век

Научен ръководител: проф. д-р Симо Лазаров

Либури Джуполи е композитор, мултиинструменталист, изобретател, продуцент с над петнадесетгодишна практика. Издал е 25 музикални албума, изпълнявани / представени на международно известни музикални фестивали /. Работи като лектор, изобретил 2 нови инструмента, композира 60 различни постановки в театър, филм, анимация, изобразително изкуство, игри и е основател на първия Факултет по модерна музика в Косово, Център за изследване на съвременната музика, Филантропска фондация IL-IR и

издателство „MAGMUS“. Притежава рекорд за маратонско концертно изпълнение от 13 часа и 32 минути.

Либурн Джуполи започва да се интересува от композиция от 12-годишна възраст, на 16-годишна възраст той пише първата си композиция за театрална продукция и от тогава работи за множество театрални и филмови продукции, анимация и игри на Балканите, Европа и Индия в продължение на 15 години. Жуполи активно пише авторска музика за различни инструменталисти и ансамбли в Европа и САЩ. Освен като композитор, той се интересува от музикални иновации и развитие на образованието и новите технологии. През 2010 г. изобретява микротоналния пространствен инструмент Octo. От 2018 г. е преподавател в UBT-Университета по бизнес и технологии, където е основател на първия Факултет по модерна музика в Косово през 2019 г. и Центъра за модерни музикални изследвания.

Творческите търсения на дисертанта се простират извън ограниченията на конвенционалния музикален инструментариум и темперирания звукоред. Освен възможностите на електрониката и пространствената акустика, той проектира и използва свои собствени инструменти и аксесоари, които му помагат да постигне нови звукови цветове. Настоящото изследване е плод на дългогодишен целенасочен интерес на дисертанта към темата за съвременните композиторски изразни средства, концепции, технологии и иновации. Освен наблюдател и изследовател, автора е активен участник в качеството си на композитор, търсещ съвременни музикални изразни средства. Творческите търсения на Жуполи го подтикват и към лютиерско-изобретателска дейност, тясно свързана с електроакустичната сфера.

Темата на дисертацията **„Нови области на изследване върху инструменталните музикални изобретения: ефектът им върху**

музикалната композиция в XXI век“ е обусловена и конкретизирана на база творческите търсения и експерименти на автора през последното десетилетие. Трудът в общ обем 150 страници, структурирани в 7 глави, увод, заключение, библиография, включваща 87 заглавия свързани с темата. Запознат съм изцяло с автореферата, съдържащ 23 страници, който ясно и коректно отразява съдържанието на дисертацията и нейните научни приноси.

ОБЕКТ на настоящото изследване е изобретения от автора хибриден и микротонален пространствен инструмент **Octo** и възможностите, които предоставя тази иновация, като стимул за творческа инвенция в съвременното музикално изкуство.

ПРЕДМЕТ на изследването е процесът на музикално-творческото развитие в областта на композирането и запознаването със съвременните микротонални и електроакустични инструменти с нови микротонове и пространствени свойства.

ЦЕЛТА на изследването е постигната, като е изведен задълбочен поглед върху техническите аспекти, свързани с процеса, съпътстващ изграждането на нов инструмент, съчетаващ микротоналните възможности с възможностите за пространственост и разнообразяващ групата на лютниковите /дрънкови/ струнни инструменти, както и влиянието на този иновативен инструмент върху нотацията и композицията като цяло.

Либурн Жуполи си поставя ясна цел - създаването на хибриден инструмент, притежаващ следните качества:

- да бъде достъпен от всички инструменталисти
- да използва източните и западните тонални възможности
- да има широк микротонален диапазон

- да има възможност за възпроизвеждане, превключване и комбиниране на микротонални и полутонове възможности от средновековна западна музика, азиатска музика и съвременни хибриди

- да бъде лесен за използване и за обучение

- да съдържа 5 октави и половина тонален обхват

- да има възможност да контролира тембъра

- да има възможност за всеки тембър да е с обозначен изход, давайки 8.0 свойства на пространственост

- да дава възможност чрез разделяне на изхода 8.1 с разнообразно използване на външни ефекти

В дисертацията определено водещ е емпиричният изследователски метод на база на личните творчески търсения и експерименти на автора в открояващи се две основни направления - микротонална музика и пространственост. Дисертантът успешно решава различни технически проблеми при реализирането на инструмента в координация с възпроизвеждането на звука и с възможностите за композиране на нова музика. Разработена е нова система за настройка, конструкция, дизайн на грифа, фиксирани прагчета /позиции/, създаващи удобство за изпълнение на микротонове, корпус на инструмента, адаптери и съответната електроника, позволяваща разделен контрол и обработка на звука, произведен от осемте струни на Octo.

По пътя към изобретяване и внедряване в изпълнителската музикална практика на новият хибриден микротонален и пространствен инструмент Octo, Либурн Жуполи прави задълбочено научно изследване с реално доказан практико-приложен принос. Емпиричният материал е плод на почти ежедневна практическа и научноизследователска работа. Преди да достигне до Octo, дисертантът разработва няколко иновативни модели на музикални

инструменти, които внедрява в практиката си. Както се вижда в текста на дисертацията, избраната логика на изложение е показна за наличието на умения за разработване на теоретичен модел на изследване. Доказателство за актуалността на разработката е нейният иновативен характер, свързан с тенденциите за търсене на нови изразни средства в сферата на съвременното музикално изкуство. Дисертантът е запознат в дълбочина с достатъчен брой източници на информация по проблематиката на изследването, което се вижда от библиографската справка и освен това е работил съвместно с изтъкнати съвременни лютиери-експериментатори от различни точки на света по създаването на този уникален нов музикален инструмент. Авторът отправя и своята специална благодарност за съдействието в разработката и създаването на **Octo** на финландския лютиер, живущ в Северна Каролина, САЩ – Ари Лехтела.

Приноси на изследването

1. Разработена е иновативна система за синтез на микротонални тонове. Научно е доказана ефективността от тази система в теоретико-приложния ѝ характер.
2. Разработена е специална схема за свързване на звукоизвличащия адаптер, чрез който се получава възможност за извличане на микротонове.
3. Създадена в авторска микротонална система, даваща възможност за имитация на струнни инструменти от различни националности и култури.
4. Въведен е нов начин за изписване на микротоналните скали при изпълнение на **Octo**.
5. Създаден е иновативен начин за контрол на параметрите на звука и закъсненията му.

6. Изобретен е осем канален инструмент **Octo** с осем изходни канала, които дават възможност за разделяне на всяка струна в отделни усилватели. Научно е доказана неговата дееспособност.

7. Разширена е идеята за по-обширно изследване на тембъра чрез използването на отделни ефекти за всяка струна и е създадена съответстваща нотна система.

8. Разработен е метод за пространствената нотация за **Octo**.

9. Експериментирано е съвместно изпълнение на хибридният инструмент **Octo** в различни ансамблови формации.

Напълно съм съгласен с така изведените на текстово равнище лични приноси на автора, представени в автореферата.

Приятно съм впечатлен от крайния резултат на практическата част на разработката – изобретеният на базата на класическата китара нов уникален инструмент, на който би могъл да се научи да свири музикант, имащ навиците на инструменталист, владеещ струнно-дрънкови лютникови инструменти. Особен авторски принос е възможността, която дава този инструмент за изпълнение както на темперирана, така и на микротонална музика, излизаща извън границите на утвърдения в световната музикална практика темперирани звукореди и присъща за различни жанрове и етнокултури по света. **Octo** обединява в себе си различните източни и западни струнно-дрънкови инструменти. Моята лична препоръка към дисертанта е при следващ етап на доусъвършенстване на инструмента да се помисли за опростяване на начина за управление на електроакустичната част на инструмента. По възможност „озвучаването“ да се извършва само от един човек или да се автоматизира максимално на базата на съвременната електроника чрез предварително

програмиране за всяко музикално изпълнение или нещо в тази посока на мислене.

На основата на гореизложеното си позволявам да оценя високо това практико-приложно изследване по достойнство с всичките му теоретични и практически приноси. Поздравявам автора и научния ръководител на дисертанта проф. д-р Симо Лазаров.

Убедено препоръчвам на уважаемото Научно жури да присъди на Либурн Жуполи образователната и научна степен „доктор” в професионално направление 8.3. „Музикално и танцово изкуство”

24.10.2020 г.

Доц. д-р Георги Петков